

Martin N. Marger

**Race and Ethnic Relations:  
American and Global Perspectives**

8<sup>th</sup> ed. Wadsworth: Cengage Learning, 2009,  
584 str.

Knjiga Martina N. Margera *Race and Ethnic Relations: American and Global Perspectives* osmo je izdanje tog djela prvi put objavljenog 1985., a bavi se rasnim i etničkim odnosima u globalnom kontekstu te posebice u Sjedinjenim Američkim Državama. Autor je predajući sociologiju na Sveučilištu države Michigan kroz niz godina nadograđivao i nadopunjavao originalno izdanje, čiji su glavni ciljevi bili i ostali pružanje komparativne perspektive etničkih i rasnih odnosa bez »žrtvovanja« snažne američke komponente te osvjetljavanje globalne prirode etničnosti i raširenosti etničkih sukoba u suvremenom svijetu (str. xv–xvi). Knjiga je podijeljena na tri dijela, odnosno šesnaest poglavlja u kojima se s teorijskog i konceptualnog stajališta raspravlja perspektiva sukoba moći s naglaskom na dinamiku snage među etničkim skupinama. Autor razmatra rasu i etničnost kao manifestacije stratifikacije i natjecanja/sukoba koji rezultiraju socijetalnim povlasticama poput moći, bogatstva i ugleda te pomoću toga naglašava strukturne obrasce rasnih i etničkih odnosa na makrorazini.

Prvi dio »The nature of ethnic relations«, koji se sastoji od četiri poglavlja, uvodi čitatelje u osnovne pojmove, koncepte i teorije o rasi i etničnosti. U prvome, uvodnom poglavlju autor definira rasne i etničke odnose, etničke skupine, rasne skupine i rasizam te objašnjava globalnu prirodu etničkih odnosa. Dalje se bavi problematikom etničke stratifikacije na primjerima odnosa većine i manjine pa definira predrasude, stereotipe i diskri-

minaciju uz pregled teorija koje se njima bave. Zadnje poglavlje prvoga dijela daje pregled teorijskih modela etničkih odnosa uz poseban naglasak na proces asimilacije, sisteme etničkog pluralizma te tipologiju multietničkih društava. Marger je također istaknuo i implicitan cilj prvoga dijela koji se odnosi na objašnjavanje sociološkog pristupa rasnim i etničkim odnosima, a koji se bitno razlikuje od uobičajenih načina razumijevanja i interpretiranja rasnih i etničkih skupina upravo zbog činjenice što sociolozi »odlaze ispod površine« kako bi otkrili nevidljiva i nehotična društvena djelovanja, ali i zato što otkrivaju pogreške i mane znanja koja se smatraju čvrsto utemeljenima (str. 1). Budući da autor smatra da se etnički odnosi ne mogu ispitati jednim alatom, odnosno opisati jednom teorijom, ne nudi konačna objašnjenja i odgovore na mnoga sociološka pitanja iako vjeruje da je sociološkim pristupom moguće izoštriti »nemjerljivost« uvida u uzroke odnosa među različitim rasnim i etničkim skupinama (str. 2).

U drugom dijelu »Ethnicity in the United States« autor se bavi isključivo prikazom Sjedinjenih Američkih Država, odnosno američkim društvom i njegovim formiranjem etničkog sistema te njegovim glavnim rasnim i etničkim skupinama. Prvo prikazuje oblikovanje američko-ga etničkog sastava i hijerarhije, posebno diskutirajući imigracijske procese i obrasce. Od šestog do jedanaestog poglavlja detaljno analizira reprezentativne američke rasne/etničke skupine, i to ponajprije u okvirima teorija ponuđenih u prvom dijelu knjige. Marger je kao reprezentativne skupine odabrao američke Indijance, afričke Amerikance, Amerikance latinoameričkog porijekla, azijske Amerikance, »američke bjelačke etničnosti« (Irci, Talijani...) i američke Židove. Kod sva-

ke od njih opisao je uspostavljanje skupine kao etničke manjine, njeno povijesno i sadašnje mjesto u sustavu stratifikacije, trenutačne i prošle primjere i obrasce predrasuda i diskriminacije protiv njihovih članova te stupanj asimilacije u *mainstream*-društvo. Dvanaesto poglavlje zaključuje drugi dio kritičkom analizom trenutačno najizraženijih etničkih problema i odnosa u američkom društvu – imigraciji velikih razmjera koja rezultira novonastalim društvenim, političkim i ekonomskim skupinama te aktualnih politika koje se njima bave.

Treći dio, hrvatskim čitateljima potencijalno najzanimljiviji, »Ethnic relations in comparative perspective« odnosi se na proučavanje odabranih (neameričkih) društava i njihovu usporedbu sa SAD-om. Autor smatra da utvrđivanje sličnosti i razlika američkoga i drugih društava podrazumijeva prelaženje društveno nametnute američke »ograničene perspektive« kako bi se usvojili širi, odnosno manje ograničeni pristupi ljudskim odnosima (str. 369). Društva koja je uzео za usporedbu i prikaz globalne perspektive razlikuju se geografskim položajem, povijesnom tradicijom te utemeljenošću etničke stratifikacije i sukoba. Južna Afrika uzeta je kao primjer kolonijalnoga, odnosno izrazito polariziranog i segregiranog tipa društva. Kao donedavno najrigidnije rasističko društvo Južna Afrika služi kao primjer kratkoročne i gotovo nenasilne sustavne modifikacije iz opresivnog sistema etničke nejednakosti (aparthejd) u, iako još uvijek kolebljivo, društvo sa službeno ukinutom rasnom nejednakošću. Brazil, kao primjer asimilacionističkog tipa društva, najpogodniji je za usporedbu s američkim društvom zbog svoje prošlosti vezane uz ropstvo i svoga »multirasnog sastava« (str. 408). Kao predstavnica posljednjeg tipa, korporativno pluralističkog i multikultur-

nog, Margeru služi Kanada, koja se često percipira kao sjeverna replika SAD-a. No Kanada sa svojom etničkom ideologijom i politikama stoji u jakom kontrastu s američkim društvom, koje autor detaljno i raspravlja.

Zadnje poglavlje trećega dijela, ujedno i knjige, bavi se globalnom prirodom suvremenih etničkih sukoba predstavljajući najistaknutije primjere nedavnih etničkih sukoba i promjena. Kao prvo, autor se usmjerio na općeniti prikaz povećanja etničke različitosti u zapadnoeuropskim društvima koje se događa pod utjecajem povećane imigracije i političkih previranja te se stoga ta društva susreću s novonastalim problemima integracije novih kultura i različitih rasa. Analiza »nove heterogenosti« europskih zemalja, odnosno država s relativno »svježim« susretom s etničkim sukobima i promjenama, omogućila je njihovu usporedbu s američkim iskustvima u kojima su etnička pitanja kroz više generacija izvor društvenih trvenja i borbi (str. 370). Slijedi prikaz nekoliko suvremenih primjera etničkih sukoba, od Ruande i genocida iz 1993. preko raspada bivše Jugoslavije i posljedično rata devedesetih do »vječnoga« etničkog sukoba u Sjevernoj Irskoj. Marger se u raspravi posvetio i važnim religijsko-etničkim sukobima u Iraku te njihovim sličnostima s raspadom Jugoslavije. Na tim je primjerima istaknuo kako suvremena društva usprkos rasnoj homogenosti mogu biti iscrpljena etničkim različitostima.

Ova knjiga široka opsega promatranja rasnih i etničkih odnosa na globalnoj razini te temeljena na komparativnom pristupu studijâ slučaja odličan je uvid u problematiziranu tematiku. Već sama činjenica da je posrijedi osmo izdanje knjige mnogo govori o njenoj popularnosti, prije svega kao udžbenika u predmetima poput sociologije etničnosti, etničkih odnosa, et-

ničke stratifikacije te mnogim drugim inacicama sveučilišnih kolegija u SAD-u. Uz obilje referiranih bibliografskih jedinica koje se protežu kroz više od 50 stranica literature, Marger prikazuje svijet kroz svakodnevno promjenjive i fluidne odnose različitih etničnosti i rasa, kroz stereotipe, diskriminaciju, asimilaciju, integraciju te analizirajući sociohistorijske i suvremene utjecaje na formiranje, izazove i privilegije različitih društvenih skupina u SAD-u i drugim dijelovima svijeta. Stoga je knjiga, osim što je izvrstan udžbenik, namijenjena i svim drugim čitateljima koje zanimaju etnički i/ili rasni odnosi, u kojima zapravo svakodnevno sudjeluju.

**Margareta Gregurović**

*Institut za migracije i narodnosti,  
Zagreb*

---

Ricard Zapata-Barrero (ed.)

### **Immigration and Self-government of Minority Nations**

Brussels: P.I.E. Peter Lang, 2009, 180 str.

Knjiga *Immigration and Self-government of Minority Nations* koju je priredio Ricard Zapata-Barrero treća je knjiga objavljena u seriji *Diversitas* nakladničke kuće P.I.E. Peter Lang, a sadržava rezultate istraživanja većeg broja međunarodnih stručnjaka i znanstvenika. Središnja tema knjige koja povezuje raznorodne priloge jest promišljanje sve izraženijih sociokulturnih različitosti suvremenih društava »zapadnog svijeta«. Kako je naglašeno u uvodu, interdisciplinarni je pristup načelo kojim razni autori, ponajviše iz područja političke filozofije, prava, politologije, povijesti i sociologije, problematiziraju

mijene identiteta što nastaju zbog tenzija oko pitanja uređenja položaja i prava nacionalnih manjina, manjinskih nacija te s pojavom novih useljenika u europskim društvima.

Ova knjiga nastala je kao rezultat znanstvenoistraživačke radionice održane na Sveučilištu Pompeu Fabra u Barceloni 2005. pod nazivom »Immigration and Self-government: Theoretical and Institutional Prospects«. Urednik je zbornika profesor Zapata-Barrero, predavač na Odsjeku za društvene i političke studije Sveučilišta u Barceloni te voditelj interdisciplinarne istraživačke grupe o imigraciji. Bavi se temama odnosa imigracije i nacionalnih manjina, migracijskim politikama, promišljanjem multikulturalizma i kulturnog pluralizma te pitanjima postnacionalnog državljanstva.

Kako i naslov sugerira, tema ovog izdanja ponajprije je suodnos koji se odvija na političkoj, društvenoj i kulturnoj ravni »manjinskih nacija« u interakciji s kulturnim i ostalim zahtjevima »novih imigranata« na njihovu (pokrajinskom) teritoriju. Posebna je pozornost u knjizi usmjerena na iskustva tzv. »nacija bez država«, s većim ili manjim stupnjem autonomije i samouprave, u koje se mogu ubrojiti i nacije područja/pokrajina Quebeca, Flandrije i Katalonije (tj. frankofoni Kanađani, Flamanci i Katalonci). Primjer tih pokrajina uzet je kao svojevrsna podloga za analizu triju komparabilnih studija slučaja.

Knjiga se sastoji od tri dijela u kojima se obrađuju spomenuta tri konteksta. U svakom su dijelu po dva članka koja nas informiraju o tome na koje se načine i prema kojim modelima te manjinske nacije, svaka iz svog institucionalnog okvira i nadležnosti samouprave, odnose prema imigraciji i priznanju prava imigranata. Analitički korak dalje jest problematiziranje interakcije koja se stvara u slože-